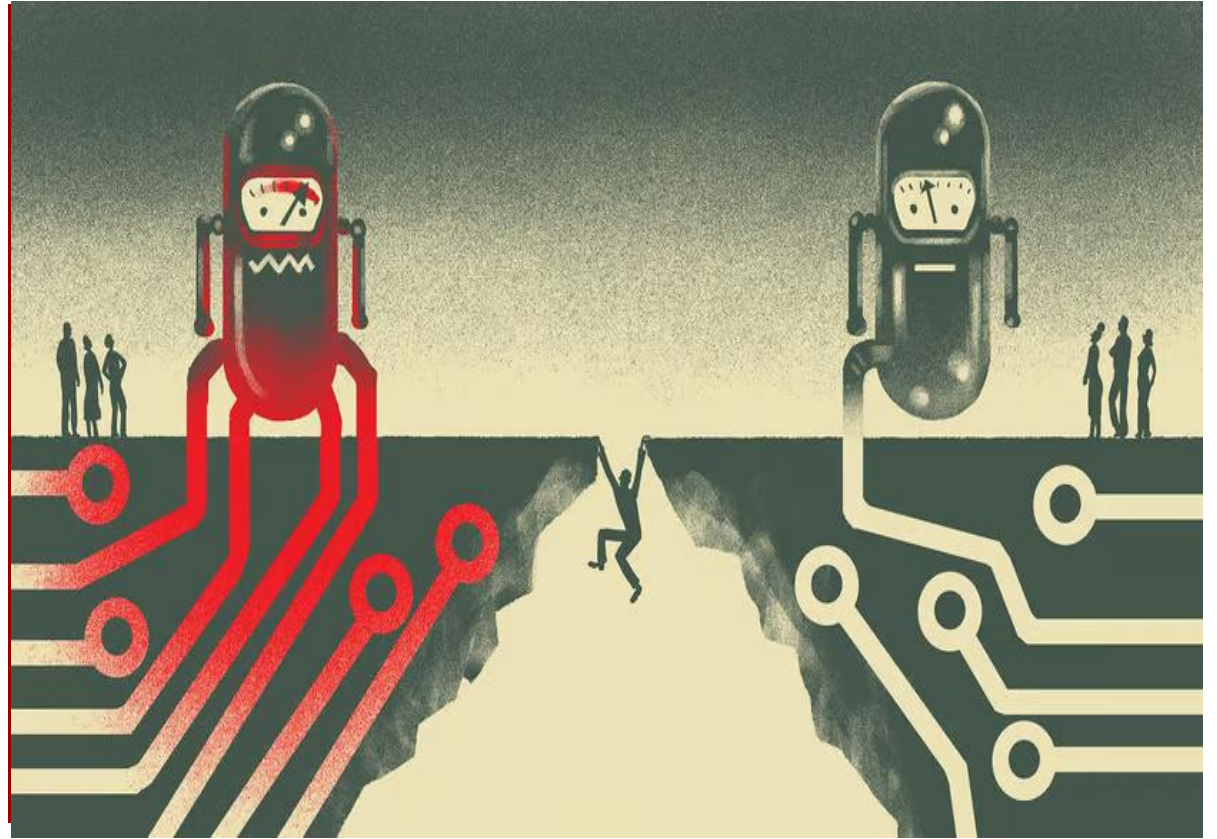

Burcu Kösem
EKONOMİ - FINANS - SEKTÖR
PROFESYONELİ

HAFTALIK EKONOMİ BÜLTENİ

24 Kasım / 2023

Bu rapor; Dünya ve Türkiye ekonomisindeki güncel gelişmeleri, güvenilir kaynaklardan elde edilen veriler ile yansıtma ya yönelik olarak, hazırlanmıştır. Herhangi bir yatırım tavsiyesi içermez.

Kriptoparanın sonu mu geldi?

- ❑ Çok değil bundan iki buçuk , üç yıl kadar önce kripto para piyasasının yıldızının parladığı zamanları yaşadık.
- ❑ Sonrasında ise peşpeşe silinip giden kripto varlıklar ile FTX olayı ve Bankman-Fried'in FTX'in geçen yıl batmasının ardından tutuklanması adeta bir karabasan gibi piyasanın üstüne çökmüştü.
- ❑ Dünyanın en büyük kripto para borsalarından biri olan FTX'in kurucusu Sam Bankman-Fried, ABD'nin New York kentinde bir ay süren duruşmaların ardından dolandırıcılık ve kara para aklama suçlarından bu ayın başında hüküm giymiş oldu.
- ❑ Diğer taraftan yine bu ayın başında olumlu bir gelişme yaşandı ve Bitcoin'in fiyatı, ABD düzenleyicilerinin Bitcoin borsasında işlem gören bir fonu onaylayacağı beklentisiyle 36 bin doların üzerinde işlem görmesine neden oldu.
- ❑ Tam da piyasa hareketlenmişken, gelen bir haber ise bu defa FTX'ten çok daha başarılı ve şeffaf olduğunu ileri süren önemli bir kripto para borsasına ilişkindi ; habere göre Salı akşam saatlerinden sonra piyasanın gündemine düşen ve hızlı bir şekilde yayılan Binance CEO'su CZ'nin istifa haberleri ve Binance borsası ile ABD adalet bakanlığı arasındaki dava, piyasa için yeni bir kötü gelişme anlamına geliyordu.
- ❑ Ancak bu gelişmenin etkisi piyasalarda kısa süreli oldu: Salı günü %5'e yakın değer kaybeden kripto para piyasası dün, verdiklerini geri alarak tekrar 37.000\$ seviyelerinin üstüne çıktı. An itibariyle Bitcoin 38.294\$ seviyelerinden alıcı bulurken lider altcoin Ethereum 2.123\$ seviyelerinde fiyatlanıyor.”
- ❑ Kripto para piyasasında haftanın sonunda en önemli gelişmeler; dünyanın en büyük fon yönetim şirketlerinden Grayscale'nin spot Bitcoin ETF başvurusunu güncelleyerek tekrar SEC'e iletmesi ve Binance ile ABD hükümetinin anlaşması sonrası ETF konusundaki iyimserliğin artması oldu.

Yapay zekada Altman trafiđi, soru iřareti yarattı!

- ❑ Geçtiğimiz hafta sonu yapay zeka şirketlerinde baş döndürücü bir hızla gelişen yönetim trafiği önemli bir ismi Chat GPT'nin yaratıcısı Sam Altman'ı Open AI şirketindeki CEO'luk koltuğundan etti etmesine ancak sonrasındaki gelişmeler, yapay zekada neler oluyor? Sorusunu kafalarımıza da yerleştirmiş oldu.
- ❑ Olayların akışına bakılacak olursa;
- ✓ 17 Kasım'da Open AI yönetim kurulu, chat gpt yapımıcısının patronu Sam Altman'ı kovdu.
- ✓ 20 Kasım itibarıyla Bay Altman'a, girişimin en büyük destekçisi olan Microsoft'tan sığınma teklifi gelmişti.
- ✓ Aynı gün, Open AI'nin 770 çalışanın neredeyse tamamı, Bay Altman'ı görevden alan yönetim kurulu üyelerinin kendisini yeniden göreve getirip, istifa da etmemesi halinde, kendilerinin istifa edeceği tehdidinde bulunan bir mektubu kaleme aldılar.
- ✓ 21 Kasım'da Bay Altman eski işine geri döndü.
- ❑ Peki ne olmuştu da görevden alınıp, tekrar getirilmesi gerekti?
- ❑ İşte bu konu aynı zamanda önemli bir dönüşüme de ışık tutuyor; o da yapay zekada idealizmle başlayan ve kar amacı gütmeyen sofistike yapının yerini, kar amacını önde tutan bir tür pragmatik yaklaşıma bırakması olarak tariflenebilir.
- ❑ Bu durum belki de şimdiye kadar yapay zekanın güvenilirliğini sorgulayan pek çok kritik konunun da artık daha fazla gündem olacağını ve açık bir kar maksimizasyonu tehdidinin ortaya çıkmasını da beraberinde getiriyor.

TCMB'den proaktif faiz adımı

- ❑ Bu hafta içindeki en önemli veri, TCMB'nin PPK kararı idi. Gerek yurtiçi gerekse de yurtdışındaki kurumların faiz beklentileri yüzde 37,5 olarak belirlenmişti.
- ❑ 250 bp'lık artışın gerekçesi ise TCMB'nin 2024 yıl sonu enflasyon medyan beklentisinin yüzde 36'da belirlenmiş olması olarak gözüküyordu.
- ❑ Piyasa beklentisi ise Kasım ayı TCMB piyasa katılımcı anketine göre bunun biraz üzerinde ve yüzde 44 olarak şekillenmişti.
- ❑ Dolayısıyla TCMB de Kasım ayı PPK kararında, piyasanın faiz beklentisinin üzerinde ancak enflasyon beklentisini piyasa bazlı alacak biçimde bir proaktif yaklaşımı benimseyerek, faizi yüzde 40'a çıkardı.
- ❑ PPK metni de diğer metinlerden bir miktar farklıydı ve özellikle «Kurul, dezenflasyonun tesisi için gerekli parasal sıkılık düzeyine önemli ölçüde yaklaşıldığını değerlendirmiştir. Bu çerçevede, parasal sıkılaştırma hızı yavaşlatılacak ve sıkılaştırma adımları kısa bir zaman diliminde tamamlanacaktır. Fiyat istikrarının kalıcı tesisi için gerekli parasal sıkılığın ise gerektiği müddetçe sürdürüleceği değerlendirilmiştir.» ibaresi ile bir çeşit sözlü yönlendirme yapılmıştı.
- ❑ Bu ifadeden yola çıkarak, yapılan yorumlar politika faizinin bir veya iki kez 250'şer bp artışa beraber yüzde 45'e kadar yükselteceği, o noktadan sonra ise higher for longer yani daha uzun süre daha yüksek bir faiz anlayışı benimseyerek, bekle ve gör yapacağı döneme işaret ediyor.
- ❑ TCMB ayrıca üç önemli duyuru da yaparak, politika faiz artışına karşın kredi aktarım mekanizmasının kontrolünü sağlamış oldu.

TCMB'nin üç önemli duyurusu neyi amaçlıyor?

- ❑ Politika faizi yüzde 40'a çıkararak, reel faiz verme noktasına gelindi ancak diğer konvansiyonel politikalardan farklı olarak, selektif kredi yaklaşımına yönelik adımların da atıldığı söylenebilir.
- ❑ Haftanın son iş günü Cumhurbaşkanının yapmış olduğu nitelikli ihracat büyümesi yorumu tarafından da desteklenecek biçimde; nitelikli üretim, yatırım ve ihracata yönelik bu adımlar; belki de geçmişte yapılan hatalardan önemli bir dönüşü temsil ediyor.
- ❑ İlk duyuru; yatırım taahhütlü avans kredilerine yönelik toplam limitin 100 milyar liraya çıkması, firmaların yatırım projeleri için alacakları Teknoloji/Strateji puanı dikkate alınarak, toplam yatırım tutarı en az 1 milyar Türk lirası olan yatırım projelerine aracı bankalar kanalıyla YTAK tahsis edilebilecek olması ve azami 10 yıl vadeli olarak kullanılacak kredilerin faiz oranı; Teknoloji/Strateji puanı, yatırım kapsamında yurtdışından sağlanan finansman oranı, finansal sağlamlık değerlendirmesine bağlı olarak yüzde 30 ile yüzde 15 aralığında belirlenmesi noktasında ele alınmış.
- ❑ İkinci duyuruda ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredilerinde iskonto oranı azami yüzde 25,93'te sabit tutulmuştur.
- ❑ Üçüncü duyuruda ise reel kesimin dışında hane halkının maddi durumu göz önünde bulundurularak, kredi kartı azami faiz oranları ve üye işyeri azami komisyon oranlarında Aralık ayında değişiklik olmayacaktır kararı alınmıştır.
- ❑ İlk iki düzenlemedeki gibi reel kesimin kredi aktarım mekanizmasına yönelik önlemler, nitelikli üretim ve istihdam lehine arttırılabilir.

Reel kesim güven endeksi neyin habercisi?

- ❑ Haziran ayından bu yana süregelen sıkı para politikası sonucunda kredi faizleri, PPK metninde de belirtildiği üzere hedeflenen finansal sıkılık noktasına gelmiş yani önemli düzeyde artış kaydetmiştir.
- ❑ Her ne kadar ihracat ve yatırıma yönelik yapısal dönüşüm amaçlı bir seçici kredi kompozisyonu izlense de ihracat ve yatırımın dışında kalan, düşük teknolojili, emek yoğun sektörlerde kredi maliyeti zorlayıcı bir noktaya gelmiştir.
- ❑ Son dönemde karşılıksız çek oranının artması, hazır giyim gibi emek yoğun sektörlerde istihdam kaybının yaşanması genel olarak reel kesimde bazı olumsuz sinyalleri de beraberinde getirmektedir.
- ❑ İşte bu bağlamda nabızı tutan öncü göstergelerden biri de reel kesim güven endeksi...
- ❑ Kasım ayı verilerine göre mevsimsellikten arındırılmamış Reel Kesim Güven Endeksi, bir önceki aya göre 3,1 puan azalarak 100,2 olurken; böylelikle geçtiğimiz 10 ayın en düşük seviyesini de görmüş oldu.
- ❑ Endeksi oluşturan anket sorularına ait yayılma endeksleri incelendiğinde, gelecek üç aydaki toplam istihdam ve gelecek üç aydaki üretim hacmine ilişkin değerlendirmeler endeksi artış yönünde etkilerken, son üç aydaki toplam sipariş miktarı, mevcut toplam sipariş miktarı, sabit sermaye yatırım harcaması, gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı, genel gidişat ve mevcut mamul mal stokuna ilişkin değerlendirmeler endeksi azalış yönünde etkiledi.
- ❑ Özellikle yurtdışı sipariş miktarlarındaki düşüş beklentisi, Türkiye'nin elinde olmayan koşullar nedeniyle dış ticaret açısından zorlayıcıdır.

Haftanın küresel gelişmeleri

- ❑ Bu hafta ABD borsaları Şükran Günü nedeniyle 1,5 gün kapalıydı. Hem FOMC tutanakları hem de Avrupa'dan gelen öncü göstergeler takip edildi:
- ❑ ABD Merkez Bankasının (Fed) son toplantısına ait tutanaklar, banka yetkililerinin para politikasının seyrinde ihtiyatlı bir yaklaşım benimsenmesi konusunda hemfikir olduğunu, gelen verilerin enflasyonun düşürülmesindeki ilerlemenin yetersiz olduğunu göstermesi durumunda para politikasının daha da sıkılaştırılabileceğini ortaya koydu.
- ❑ Özel sektör faaliyet göstergeleri, ekonomik gerilemenin yılın son çeyreğinde de devam etmesi nedeniyle Euro Bölgesi'nde bir resesyonun giderek daha olası görüldüğünü gösterdi.
- ❑ S&P Global'in satın alma yöneticileri bileşik endeksi Kasım ayında yeniden daralma göstererek 47,1'e geriledi. Bu seviye ekonomistlerin beklentisinin üzerinde gerçekleşse de üst üste altıncı ayda 50 eşik seviyesinin altında kalmış oldu.
- ❑ Diğer taraftan Almanya ve Euro bölgesinden gelen beklenti üstü veriler; daralmanın varlığını ancak en kötünün de yaşanmış olabileceğini gösterdi.
- ❑ İngiltere'de ise hizmet PMI beklentinin üzerinde ayrışarak, sterlinin dolar karşısında değer kazanmasına neden oldu.
- ❑ OPEC+'ın 26 Kasım'da planlanan toplantısı 30 Kasım'a ertelendi. Toplantının ertelenmesinde Suudi Arabistan'ın üye ülkelerin üretimlerinden memnun olmadığını belirtmesi etkili oldu.
- ❑ VIX (korku endeksi) endeksinin 12,5'a gerilediği küresel tarafta risk iştahı yükselirken, ABD 10 yıllıkları (faizi)hacimsiz de olsa hafif artış gösterdi.

Haftadan kalanlar

- ❑ Ticaret Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre 1 Ocak 2024'ten itibaren ihracat verilerinin derlenmesinde şirketlerin üretim yerleri de dikkate alınacak.
- ❑ Arjantin'de yapılan devlet başkanlığı seçimini, oyların yüzde 55,82'sini alan aşırı sağcı Javier Milei kazandı.
- ❑ Almanya, tüm bakanlıkların ek harcama taahhütlerini geçici olarak dondurdu.
- ❑ Bloomberg'in haberine göre Tesla 2 milyar dolarlık fabrika yatırımı için Hindistan ile anlaşmaya yakın.
- ❑ İş Bankası Genel Müdürü Aran, KKM'ye yönelik yaptığı değerlendirmede, TL mevduat faizinin yüzde 50'nin üzerinde olduğunu hatırlatarak, "KKM'nin cazip olma dönemi bitti" dedi.
- ❑ Hazine'nin, bankaların enflasyon muhasebesine dahil olma talebini, 80 milyar TL'ye varan vergi kaybı yaşamamak için reddettiği öğrenildi.
- ❑ Hollanda'daki erken genel seçimde büyük sürpriz yaşandı ve aşırı sağcı Geert Wilders'in Özgürlük Partisi zafer kazandı. Wilders'in hükümet kurması için diğer partileri ikna etmesi gerekiyor.
- ❑ Ekonomistler, Türkiye'nin 2023 yılı üçüncü çeyreğinde yıllık yüzde 5,19 büyüyeceğini öngörüyor.
- ❑ Merkez Bankası Başkanı Erkan, 29 Kasım Çarşamba günü İSO Meslek Komiteleri Ortak Toplantısı'na katılacak.
- ❑ Aralarında Fatih Terim, Arda Turan, Emre Belözoğlu ve Selçuk İnan gibi isimlerin bulunduğu davada eski bankacı Seçil Erzan'ın 226 yıla yargılandı.
- ❑ TCMB Başkanı Hafize Gaye Erkan, ABD'de bulunduğu sırada başlattığı kişisel bağış kampanyasında toplanan fonlarla inşa edilecek Aslan Selim Lisesinin protokol imzası için Adıyaman'ı ziyaret etti.
- ❑ Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (HEDEP) Sözcüsü Ayşegül Doğan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ret kararının ardından parti adınının kısaltılmış hali olan "HEDEP"i değiştirileceğini söyledi.
- ❑ Çalışan emekliler de 5 bin TL ikramiyeyi alacak
- ❑ Mehmet Şimşek: Erdoğan bana güveniyor...

Hizmet, Perakende Ticaret ve İnşaat Güven Endeksleri, Kasım 2023

- Güven endeksi hizmet sektöründe %2,4 azaldı, perakende ticaret sektöründe %1,9 azaldı, inşaat sektöründe %2,2 arttı
- Mevsim etkilerinden arındırılmış güven endeksi Kasım ayında bir önceki aya göre; hizmet sektöründe %2,4 oranında azalarak 110,9 değerini, perakende ticaret sektöründe %1,9 oranında azalarak 111,7 değerini ve inşaat sektöründe %2,2 oranında artarak 91,0 değerini aldı.

Mevsim etkilerinden arındırılmış güven endeksleri ve değişim oranları, Kasım 2023

	Endeks		Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	
	Ekim	Kasım	Ekim	Kasım
Hizmet sektörü güven endeksi	113,6	110,9	0,5	-2,4
Son 3 aylık dönemde iş durumu	114,5	110,0	-0,3	-4,0
Son 3 aylık dönemde hizmetlere olan talep	113,2	108,0	0,9	-4,6
Gelecek 3 aylık dönemde hizmetlere olan talep beklentisi	113,0	114,8	0,9	1,6
Perakende ticaret sektörü güven endeksi	113,9	111,7	-3,3	-1,9
Son 3 aylık dönemde iş hacmi-satışlar	120,3	116,4	-2,8	-3,3
Mevcut mal stok seviyesi ⁽¹⁾	95,4	95,4	-2,9	0,0
Gelecek 3 aylık dönemde iş hacmi-satışlar beklentisi	126,0	123,4	-3,9	-2,1
İnşaat sektörü güven endeksi	89,1	91,0	0,9	2,2
Alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyi	82,1	83,5	0,2	1,7
Gelecek 3 aylık dönemde toplam çalışan sayısı beklentisi	96,1	98,6	1,4	2,6

(1) Mevcut mal stok seviyesi endeksinin artışı stok azalışını, azalışı ise stok artışını göstermektedir.

Tüketici Güven Endeksi, Kasım 2023

- ❑ Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası işbirliği ile yürütülen tüketici eğilim anketi sonuçlarından hesaplanan tüketici güven endeksi, Ekim ayında 74,6 iken Kasım ayında %1,1 oranında artarak 75,5 oldu.

Tüketici güven endeksi, alt endeksleri ve değişim oranları, Kasım 2023

	Endeks		Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	
	Ekim	Kasım	Ekim	Kasım
Tüketici güven endeksi	74,6	75,5	4,4	1,1
Mevcut dönemde hanenin maddi durumu	59,7	61,3	6,1	2,7
Gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durum beklentisi	72,6	74,5	5,4	2,6
Gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durum beklentisi	72,9	73,4	7,2	0,6
Gelecek 12 aylık dönemde dayanıklı tüketim mallarına harcama yapma düşüncesi	93,2	92,6	0,5	-0,6